

4. Руссо Ж.-Ж. Об Общественном договоре, или Принципы политического Права. Кн. III. Гл.15. / Пер. с фр. А. Д. Хаютина, В. С. Алексеева-Попова. — М.: «КАНОН-пресс», «Кучково поле», 1998. — 416 с.
5. Люсьй А. Сквозь символы. Диалектика символизации/ десимволизации как фундаментальное основание прикладной культурологии/ А. Люсьй // Вопросы философии. — 2009. — № 10. — С. 48-59.
6. Барбер Б. Сильна демократія: політика учасницького типу // Демократія: Антологія / Під ред. О. Проценка. — К.: Смолоскип, 2005. — С. 254-262.
7. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое. Соч. в 2-х т. Т.1. / Под ред. К. А. Свасьяна. — М.: Мысль, 1990. — 831 с.
8. Боббио Н. Свобода и власть / Н. Боббио // Вопросы философии. — 2013. — № 5. — С. 48-55.

REFERENCES

1. Lukianets, V. & Sobol, O. (1998). *Philosophical postmodern*. Kyiv: Abris (in Ukr.).
2. Kozlovski, P. (1998). *Society and the State: the inevitable dualism*. Moscow: Respublika (in Rus.).
3. Gegel, G. (1956). *Works in XIV vol. Vol. III: The philosophy of the spirit*. Moscow: Sotsekgiz (in Rus.).
4. Rousseau J.J. (1998). *About the social contract or principles of political right*. Moscow: «KANON-press», «Kuchkovo pole» (in Rus.).
5. Liusyi, A. (2009). Through symbols. Dialectics of symbolization / desimvolization as a fundamental basis for applied cultural studies. *Voprosy filosofii (The Problems of Philosophy)*, 10, 48-59 (in Rus.).
6. Barber, B. (2005). Strong Democracy: the policy of participating type. In O.Protsenko (Ed.). *Democracy: An Anthology* (pp.254-262). Kyiv: Smoloskyp (in Ukr.).
7. Nietzsche, F. (1990). *Human, All Too Human*. Moscow: Mysl' (in Rus.).
8. Bobbio, N. (2013). Freedom and power. *Voprosy filosofii (The Problems of Philosophy)*, 5, 48-55 (in Rus.).

УДК 339:331.526

Суходольська А.А.*

аспірантка,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
Київ, Україна. anastasiya-suhodolska@yandex.ua

ЗОНА ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ ТА ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДЯН

Анотація. Розглянуто основні принципи функціонування та правові засади зон вільної торгівлі, включаючи зону вільної торгівлі (далі — ЗВТ) між Україною та країнами-членами ЄС в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Визначено проблемні

* Suhodolska A. A., Post-graduate student, National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine. anastasiya-suhodolska@yandex.ua

THE FREE TRADE ZONE AND THE PROBLEM OF EMPLOYMENT OF UKRAINIAN CITIZENS

аспекти працевлаштування українських громадян в країнах-членах Європейського Союзу. Особлива увага приділена питанням соціального забезпечення робітників, які мають українське громадянство та на законних підставах працюють у країнах-членах ЄС. Проаналізовані нормативно-правові документи, якими регулюються євроінтеграційні процеси України; окреслені необхідні заходи з боку держави для повноцінного входу України до європейської економічної системи як конкурентно спроможного учасника. Розглядається історичний поступ становлення і розвитку Зони вільної торгівлі; етапи підписання, зміст Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, її вплив на економічне співробітництво в межах ЗВТ. Зокрема, аналізуються пропозиції науковців щодо переорієнтації ринків збуту продукції України; звертається увага на необхідність адаптації українського законодавства до вимог, норм і стандартів Європейського Союзу у сфері транспорту, енергетики, послуг, сільського господарства.

Ключові слова: Зона вільної торгівлі, вільний рух товарів та послуг, соціальний захист, трудящі-мігранти.

Аннотація. Рассмотрены основные принципы функционирования и правовые основы зон свободной торговли, включая зону свободной торговли (далее ЗСТ) между Украиной и странами-членами ЕС в рамках Соглашения об ассоциации между Украиной и ЕС. Определены проблемные аспекты трудоустройства украинских граждан в странах-членах Европейского Союза. Особое внимание уделено вопросам социального обеспечения работников, которые имеют украинское гражданство и на законных основаниях работают в странах — членах ЕС. Проанализированы нормативно-правовые документы, которыми регулируются евроинтеграционные процессы Украины; очерчены необходимые меры со стороны государства для полноценного вхождения Украины в европейскую экономическую систему как конкурентоспособного участника. Рассматривается исторический путь становления и развития Зоны свободной торговли; этапы подписания, содержание Соглашения об ассоциации между ЕС и Украиной, ее влияние на экономическое сотрудничество в рамках ЗСТ. В частности, анализируются предложения ученых о переориентации рынков сбыта продукции Украины, обращается внимание на необходимость адаптации украинского законодательства к требованиям, нормам и стандартам Европейского Союза в области транспорта, энергетики, услуг и сельского хозяйства.

Ключевые слова: Зона свободной торговли, свободное движение товаров и услуг, социальная защита, трудящиеся-мигранты.

Abstract. The basic principles of functioning and legal regulations for the free trade zones, including the Free Trade Zone (hereinafter-FTZ) between Ukraine and states-members of EU within the Association Agreement between Ukraine and EU are analyzed. It is discussed the problematic aspects of employment of Ukrainian citizens in the states-members of the European Union. Special attention is paid to social guarantees to the workers, who have Ukrainian citizenship and legally work in the countries-EU members. Legal documents governing the process of European integration of Ukraine are discussed, as well as essential actions of the state for the full entry of Ukraine to European economic system as a competitive participant are revealed. It is examined the historic way of formation and development of Free Trade Zone; the stages of signing, content of the Association Agreement between EU and Ukraine, its impact upon economic cooperation within FTZ. It is discussed in particular the propositions of scientists concerning re-orientation of the markets of production of Ukraine; special attention is paid to the necessity of adaptation of Ukrainian legislation to the requirements, norms, and standards of the European Union in the field of transport, energy, services, agriculture..

Key words: Free Trade Zone, free movement of goods and services, social protection, migrant workers.

Постановка проблеми. Зона вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом передбачає довготривалий процес гармонізації національного законодавства з правом ЄС і чинними європейськими стандартами, на яких ґрунтується торгівля з економічно розвиненими країнами. Україна, обравши курс євроінтеграції, взяла на себе чималу кількість зобов'язань перед Європейським Союзом згідно ратифікованих міжнародних договорів. На сьогодні основою цих домовленостей є Угода про Асоціацію між Україною і ЄС, що визначає основні правові засади функціонування Зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом.

Як відомо, з 1 січня 2016 р. набрали чинності положення Угоди, які стосуються економічних домовленостей. Аналіз цих положень набуває особливого значення як з точки зору шляхів їх реалізації, так і впровадження в політико-правову і економічну практику. Зокрема, на порядку денному — питання, пов'язані з вільним рухом товарів та наданням послуг, адже проблема правового регулювання надання послуг українськими резидентами в ЄС є дуже актуальною. Так, на сьогодні українці працюючи за кордоном, стикаються з жорсткими умовами працевлаштування, серед яких — низка обмежень як в термінах надання послуг, так і в умовах, при яких робітники мають право надавати свої послуги працедавцю. Також не до кінця визначенні умови визнання наших кваліфікацій та дипломів в країнах-членах ЄС. Окрім цього, не скасовані дискримінаційні обмеження для українських громадян, які надавали б їм можливість для рівних умов праці з громадянами держав-членів ЄС.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Політико-правовим проблемам Європейської інтеграції України, взаємодії України та ЄС присвятили свої праці такі вітчизняні вчені: Березовська І. А., Вишняков О. К., Костицький В. В., Микієвич М. М., Муравйов В. І., Петров Р. А., Шпакович О. М. та інші.

Правові засади функціонування зони вільної торгівлі та «Чотирьох свобод» ЄС — (свобода руху товарів, послуг, капіталу та осіб) досліджували такі вітчизняні науковці, як Барна М. Ю., Грицяк І. А., Калініченко П. А., Кашкін С. Ю., Копійка В. В., Мурайов В. І., Опришко В. Ф., Решота О. А., Шинкаренко Т. І. та інші. Це утворює історіографічну базу дослідження проблеми при тому, що деякі її аспекти потребують більш детального аналізу.

Мета статті. Метою статті є дослідження принципів функціонування Зони вільної торгівлі, окреслення основних умов працевлаштування українських громадян за кордоном, а також аналіз нормативно-правових документів, якими вони регулюються.

Основні результати дослідження. Для забезпечення гармонізації національної та глобальної економіки, на нашу думку, держава вже зараз повинна розробити стратегію ефективного входження України у глобальний світ, яка має базуватися на засадах економічного патріотизму, поєднанні принципів відкритості економіки із захистом внутрішнього ринку, аналізі державних, регіональних та галузевих концепцій та програм соціально-економічного розвитку у співставленні із загальною ситуацією на світовому ринку та перспективами інтеграції України у світову економіку, узгодженні норм законодавства України з міжнародними нормами та правилами і розробці законопроектів щодо їх максимальної інтеграції [1, с. 70].

Звісно, Україна, включаючись в економічне міжнародне співробітництво, має не тільки ратифікувати міжнародні конвенції, угоди та інші нормативно-правові документи, а й сконцентрувати зусилля на гармонізації у відповідність до них національного законодавства з тим, щоб в національній правовій системі міжнародні механізми захисту прав і свобод працювали у повному обсязі.

Муравйов В. І. вважає, що національні інтереси України безпосередньо пов'язані з поступовою інтеграцією нашої держави в Європейський Союз. Одним із найважливіших інструментів для реалізації цієї задачі стала Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, і Європейським союзом та його держа-

вами-членами, з іншого боку, яка, завдяки створенню Зони вільної торгівлі, стає першим кроком на шляху інтеграції нашої країни в Євросоюз.

З набранням чинності Угоди в 2014 році закріплені в цьому документі норми права ЄС стали також частиною українського законодавства і створили унікальні умови для регулювання процесів зближення України з європейським інтеграційним об'єднанням [2, с.6].

Входження України до світової економічної системи є необхідною умовою її подальшого становлення як демократичної країни з ринковою економікою. Для цього Україна, як рівноправний учасник міжнародних економічних відносин, має брати участь у міжнародному економічному співробітництві та міжнародному ринку розподілу праці. Значною мірою ці завдання належать вирішувати у відносинах з країнами ЄС [3, с. 229].

Думки науковців однакові з приводу курсу України, спрямованого на євроінтеграцію. У той же час, запровадження в Україні новітніх закордонних технологій повинно передбачати розробку систем та механізмів їх залучення в країну, сприяння організації спільних, підприємств на умовах застосування новітніх технологій, створення умов для придбання наукоємних підприємств та капітально-технологічних товарів. Безумовно, залучення закордонних інвестицій у вітчизняну економіку можливе за умови сприятливого фінансового та податкового клімату, лібералізації фінансово-податкової системи, забезпечення політичної та соціальної стабільності тощо [1, с.71]. З цією думкою не можливо не погодитися, оскільки запровадження новітніх технологій в Україні проходить поперше дуже повільно, а по-друге ми не маємо достатніх матеріальних ресурсів, та без залучення іноземних інвестицій здійснювати цей процес вкрай складно.

У сучасному міжнародному праві юридичні підстави для функціонування будь-яких регіональних інтеграційних об'єднань, і Зони вільної торгівлі зокрема, визначаються двома основними джерелами: з одного боку — міжнародно-правовими нормами універсального характеру, у тому числі установчими договорами й актами міжнародних організацій, що діють у сфері міжнародної торгівлі. З іншого боку — власне нормами міжнародних договорів, що передбачають створення відповідних Зон вільної торгівлі (далі ЗВТ) між державами.

З 1-го січня 2016 року почала діяти Зона вільної торгівлі між Україною та країнами Європейського Союзу. Для розуміння нормативно-правової підстави дії Зони вільної торгівлі між Україною та ЄС варто дослідити історичний поступ її становлення, етапи підписання, зміст угоди та інші нормативно-правові документи, якими вона закріплюється.

ЄС укладав угоди про ЗВТ з багатьма країнами світу і з багатьма країнами веде переговори щодо створення ЗВТ. Не існує єдиної моделі, за якою ЄС буде торговельно-економічне співробітництво та укладає торговельні угоди, але у більшості випадків ЄС створює всеохоплюючі ЗВТ. Як відомо, правила ЗВТ визначаються угодами Світової організації торгівлі (СОТ), зокрема ст. XXIV ГАТТ та ст. V Генеральної угоди про торгівлю послугами. Угоди про ЗВТ є ключовою частиною угод про асоціацію та митних союзів, які укладає ЄС. З країнами- кандидатами на вступ до ЄС Європейський Союз укладає угоди про стабілізацію та асоціацію [4, с. 5].

Переговорний процес між ЄС та Україною почався ще у 2008 році після вступу України до Світової організації торгівлі. Ще на Міністерській конфере-

нції СОТ в Сінгапурі 1996 р. були розроблені напрями глибокої економічної інтеграції в межах моделі «СОТ+»: інвестиції, конкурентна політика, державні закупівлі, сприяння торгівлі. Зони вільного торгівлі високого стандарту включають всі перелічені складові, які в свою чергу стимулюють поглиблення інтеграції на основі всіх чотирьох напрямів і є взірцем, на який орієнтуються держави при заснуванні зон вільної торгівлі завдяки тому, що забезпечують вищу економічну ефективність для країн-учасниць.

У березні 2012 року Угоду про асоціацію між Україною та ЄС було лише парафровано, тобто технічно узгоджено всі її умови. Текст Угоди налічував 1200 сторінок і складається з преамбули і 7-ми основних розділів: загальних принципів; політичного співробітництва; питань правосуддя, торгівлі, економічного і галузевого співробітництва; фінансового сектору та інституційних і загальних положень, 43 додатків і трьох протоколів [5, с. 35].

Створення ЗВТ — це передусім торговельна лібералізація, яка впливає на добробут трьома економічними детермінантами: економічна «відстань», потенціал внутрішньогалузевої та міжгалузевої торгівлі, рівень ВВП на душу населення країни [6, с.133].

Інтенсивний процес створення двосторонніх зон вільної торгівлі у світовій економіці має своїх опонентів та прихильників. Опоненти стверджують, що двосторонні угоди ведуть до появи у більшій мірі ефектів відхилення торгівлі, ніж її створення; менш розвинені країни мало що отримують від цих процесів, оскільки вони або не втягнуті у такі угоди, або є слабшими партнерами. Визнаючи існуючі тут проблеми, прихильники двосторонніх угод про вільну торгівлю зауважують, що саме від політичного вибору залежить реальна глибина та галузеве охоплення зон вільної торгівлі [7, с. 184].

Предметом такої співпраці стало підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і державами-членами цих об'єднань, з іншої сторони. Зміст цієї угоди був індивідуально розроблений для України з метою поступового переходу від угоди про партнерство та співробітництво до політичної асоціації та економічної інтеграції.

Ця угода передбачає адаптацію національного законодавства у сфері транспорту, енергетики, послуг, сільського господарства тощо. В основу Угоди покладена концепція поступового наближення законодавства України до норм і стандартів ЄС. Установлено конкретні терміни, в рамках яких Україна повинна адаптувати своє законодавство до законодавства ЄС. Ці терміни варіюються від 2 до 10 років після набрання Угодою чинності. Через те, що законодавство ЄС перебуває у стані постійного розвитку, в Угоду також закладена концепція динамічного наближення для поступової (з урахуванням спроможності України) адаптації законодавства України до цих змін [4, с. 7].

Політичну частину угоди було підписано прем'єр-міністром України 21 березня 2014 року, а економічну частину — 27 червня 2014 року Президентом України (ратифікована Законом України N 1678-VII від 16 вересня 2014 року із заявою), тимчасово застосовуватиметься з 1 січня 2016 року [8].

Отже, є відповідний лист Міністерства закордонних справ України до Міністерства юстиції України з інформацією про те, що беручи до уваги статтю 486

Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, на тимчасовій основі застосовуватимуться окремі положення цієї Угоди. А саме:

розділ IV під назвою «торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» (за винятком статті 158 у тій мірі, в якій вона стосується забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності під час кримінальних проваджень, а також за винятком статей 285 і 286 у тій мірі, в якій ці статті застосовуються до адміністративних проваджень та перегляду й оскаржень на рівні держав-членів);

розділ VII «інституційні, загальні та прикінцеві положення» (за винятком статті 479(1)) у тій мірі, в якій положення цього розділу обмежуються метою забезпечення тимчасового застосування Угоди;

додатки I — XXV, а також Протоколи I щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва та Протокол II про взаємну адміністративну допомогу в митних справах [9].

Внаслідок створення ЗВТ з ЄС перед Україною відкриваються нові перспективи. Однак, у зв'язку із переорієнтацією на нові ринки збуту необхідні значні інвестиції (у першу чергу, пов'язані із підвищенням конкурентоспроможності національної продукції). Одночасно слід здійснити пошук можливостей заміщення російських ринків збуту (авіаційна промисловість, сільськогосподарська продукція, металеві вироби тощо). Так, видається можливим їх переорієнтування на Китай, Індію, Японію, арабські країни. Важливим є також розширення торговельних відносин з Казахстаном, Туркменістаном, Білоруссю, Азербайджаном, Грузією, на ринках котрих українська продукція є цілком конкурентоспроможною [10, с. 71].

Безумовно, посилення міжнародної конкуренції призводить до необхідності застосування заходів протекціоністського характеру. Але для України розвиток конкурентного середовища має забезпечити оптимальне поєднання політики лібералізму та протекціонізму. Основним завданням протекціонізму в Україні повинно стати забезпечення розвитку на внутрішньому ринку добросовісної конкуренції, а не її обмеження [11, с. 116].

З іншого боку, потрібно переорієнтувати не тільки ринки збуту, а й саме виробництво з огляду на національний потенціал та попит на світовому ринку. Отже, постає питання, яким чином Україна в змозі брати участь у цьому розподілі праці, основою якого є інформаційні технології, нанотехнології, використання водневого палива, біотехнології, високошвидкісні транспортні системи. Відомо, що технологічний розрив існує, але його може подолати саме через ЗВТ та прямі іноземні інвестиції.

Світова практика засвідчила, що найефективнішим механізмом стимулювання технологічних змін є ринкове конкурентне середовище, в яке держава втручається у тій мірі, щоб захистити і підтримати тих суб'єктів ринку, які беруть на себе тягар інноваційної ініціативи. Тому державі вигідно активно проводити інноваційну політику. В цьому контексті постало завдання створення в Україні управлінської структури, яка перебрала б на себе роботу з оцінювання, планування та підтримки стратегічних технологічних змін в країні відповідно до загальнонаціональних інтересів [12, с. 11]

Для розвитку не тільки торговельної, але й транспортної інфраструктури, від якої залежить збільшення товарообігу та обслуговування споживачів, у нормативно-правовому полі необхідно визначити механізм взаємодії транспортної га-

лузі з іншими галузями національної економіки, міжнародними торговельними організаціями, регіональними органами виконавчої влади.

Саме орієнтація та адаптація національного законодавства відповідно такому, що використовується у ЄС, є вимогою часу, умовою розвитку торговельних партнерських відносин, що підтверджено аналізом міжнародної торгівлі між ЄС і так званими «країнами Східного партнерства» за 2002- 2013 рр. Про це свідчать наступні позитивні зміни для розвитку партнерських торговельних відносин між Україною та ЄС:

за цей період міжнародна торгівля товарами між країнами ЄС та шістьма країнами Східного партнерства (Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Грузія, Молдова та Україна) зросла з 22.3 до 74.8 млрд. євро;

серед усіх країн ЄС найбільший обсяг експортно-імпорتنих операцій з країнами Східного партнерства належав за цей період Німеччині (6 млрд 759 млн євро), у той час, як серед країн Східного партнерства найбільший належав саме Україні (18 млрд 398 млн євро) та Білорусі (5 млрд 874 млн євро);

Україна є основним торговельним партнером серед 6 країн Східного партнерства з країнами ЄС, оскільки на їх імпорт припадало 63,3 %, а на експорт 64,46 % від загального обсягу зовнішньої торгівлі з-поміж шести країн Східного партнерства [13, с. 258–259].

Доречно зауважити, що на сьогодні Україна має не тільки Зону вільної торгівлі з ЄС, а також багатосторонні угоди з країнами СНД, і, таким чином доступ на ринки Митного союзу.

Слід зауважити, що юридичної сили набрали поки що тільки раніше перелічені розділи та додатки Угоди. Отож розділ III Угоди під назвою «Юстиція, Свобода та Безпека» не ратифікований і навіть не діє на тимчасовій основі. А це означає, що положення статей про працівників, а саме стаття 17 «Поводження з працівниками» та стаття 18 «Мобільність працівників» не набрали чинності. Саме ці статті при вступі в юридичну силу, на думку автора, розширили б основні засади правового регулювання захисту прав українських працівників в ЄС і створили б рівні права з працівниками Євросоюзу.

Так, в частині IV в главі 6-й Угоди, яка охоплює також торгівлю послугами, визначенні дуже жорсткі умови для робітників, які планують надавати послуги в ЄС. Серед них можна виокремити наступні: 1) визначення національного режиму та режиму найбільшого сприяння із відповідним списком винятків; 2) відсутність чіткого принципу взаємного визнання сертифікатів, дипломів й інших документів, пов'язаних із наданням послуг працівниками; 3) окреслення обмежень до кожного виду надання послуг із вичерпним переліком класифікації робітників, котрі мають право надавати послуги.

Загалом, українські працівники в ЄС визначаються як працівники з третіх країн та працюють в країнах ЄС не на рівних умовах (не мають права на вільне переміщення в ЄС; не можуть залишатись довше визначеного періоду зазначеного в Угоді щодо окремого виду зайнятості).

Відповідно до права ЄС працівниками не визнаються особи, котрі прибули до держави-члена Європейського Союзу з метою отримання освіти. Навіть запровадження безвізового режиму з ЄС не надає жодних прав на працевлаштування в країні-члені, оскільки останнє передбачає короткострокові строки перебування.

Україна в свою чергу ще в 2007 році ратифікувала Європейську конвенцію про правовий статус трудящих-мігрантів, згідно до якої зобов'язується надавати працівникам-мігрантам та членам їхніх сімей соціальне забезпечення нарівні із своїми громадянами, дотримуватись збереження набутих ними прав. Тобто, приймаючи на свою територію працівників-мігрантів, наша країна не застосує жодних дискримінаційних обмежень.

В Угоді визначаються жорсткі умови працевлаштування з цілою низкою обмежень як в термінах надання послуг, так і щодо умов, за яких робітники мають право надавати послуги. Не до кінця визначеними залишаються умови визнання кваліфікацій та дипломів за кордоном. Оскільки почали діяти не всі розділи Угоди, загальні принципи, які скасовують дискримінаційні обмеження для українських працівників та надають можливість рівних умов праці для українських громадян з громадянами держав-членів ЄС, не мають поки що юридичної сили.

Поліпшує дану ситуацію Закон України «Про зовнішню трудову міграцію», прийнятий Верховною Радою України 05.11.2015, який набрав чинності також з 1-го січня 2016 року і завдяки положенням якого права заробітчан захищаються на законодавчому рівні. Відповідно до цього закону українські громадяни можуть влаштуватися на роботу за кордоном: 1) за допомогою органів виконавчої влади; 2) за допомогою ліцензованих посередників; 3) та самостійно. Цей закон також визначає аспекти оподаткування, яке здійснюється в країні роботи працівника. Також відповідно до цього закону визнається закордонна освіта наших співвітчизників [14].

Але проблемними для працевлаштування наших громадян залишаються такі негативні аспекти, як: торгівля людьми, яка здійснюється під прикриттям недобросовісних ліцензованих посередників, котрі допомагають в оформленні документів на роботу за кордоном; отримання візи на працевлаштування, котру при подовженні контракту (трудового договору) необхідно подовжувати, а консульства України в країні працевлаштування може і не бути та інші.

Висновок. Проведений загальний аналіз правових засад зони вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також розгляд проблем працевлаштування українських громадян в межах Європейського Союзу вказує на те, що у питанні захисту українських працівників в країнах ЄС Угода про Асоціацію ще не запрацювала у повній мірі. Заради її реалізації у повному обсязі існує нагальна необхідність гармонізації національного законодавства з Європейськими стандартами у сфері працевлаштування. Тому численні питання гармонізації українського національного законодавства із Європейськими стандартами мають стати перспективними напрямками досліджень вітчизняних правників.

література

1. Костицький В. В. Закон перманентної концентрації капіталу: економічна історія та українські реалії / В.В.Костицький. — К.: Ін-т законодавчих передбачень і правової експертизи, 2003. — 198 с.
2. Європейське право: право Європейського союзу : підручник : у 3 кн. Кн. 1 : Інституційне право Європейського союзу / За заг. ред. В. І. Муравйова. — К.: Ін Юре, 2015. — 307 с.

3. Череп А. В. Сучасний стан євроінтеграційних процесів України / А. В. Череп, В. М. Вишняков. — Запоріжжя: ЗНУ, 2014. — 331 с.
4. Можливості і застереження щодо наслідків уведення в дію положень Угоди про асоціацію між ЄС та Україною: наук. доп. / За ред. В. М. Гейця, Т. О. Осташко, В. О. Точиліна. — К. : ДУ «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», 2013. — 97 с.
5. Решота О. А. Внутрішній ринок Європейського Союзу та міжнародна економічна інтеграція: навч. посіб. / О. А. Решота. — Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2012. — 156 с.
6. Беренда С. В. Еволюція економічної інтеграції в країнах Європи / С. В. Беренда. — Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2012. — 167 с.
7. Шнирков О. І. Закономірності формування зон вільної торгівлі у світовій економіці та Європейський Союз / Інтеграція України в європейські правові, політичні та економічні системи / За ред. Л. В. Губерського. — К.: ВПЦ «Київ. ун-т», 2007. — 319 с.
8. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011
9. Лист Міністерства закордонних справ України від 30.11.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://document.ua/shodo-timchasovogo-zastosuvannja-mizhnarodnogo-dogovoru-doc251721.html>
10. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи економічної інтеграції: бачення наукової молоді» / Відпов. ред. Буркинський Б. В.; упоряд. Гетьман О. Л. — Одеса : Астропринт, 2014. — 188 с.
11. Гончаренко Н. І. Міжнародна економічна діяльність країн Євросоюзу і України в контексті економічної лібералізації / Н. І. Гончаренко. — Х. : Екограф, 2011. — 151 с.
12. Конвергенція економік України та Європейського Союзу: проблеми і перспективи : зб. наук. пр. / Редкол.: Бажал Ю. М. та ін. — К. : ПУЛЬСАРИ, 2012. — 162 с.
13. Барна М.Ю. Трансформація системи внутрішньої торгівлі в Україні: монографія / М. Ю. Барна — Львів : Растр-7, 2015. — 523 с.
14. Закон України «Про зовнішню трудову міграцію» від 05.11.2015 № 761-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/761-19>

REFERENCES

1. Kostytskiy, V. V. (2003) *The law of the permanent concentration of capital: economic history and Ukrainian realities*. Kyiv: Institute of legislative predictions and legal expertise (in Ukr.).
2. Muraviov, V. I. (Ed.) (2015). *European law: the law of European Union: textbook in 3 vol.* (Vol. 1: Institutional law of the European Union). Kyiv: InYure (in Ukr.).
3. Cherep, A. V. & Vishniakov, V. M. (2014). *Current state of Eurointegration processes of Ukraine*. Zaporizhzhia: ZNU (in Ukr.).
4. Geets, V. M., Ostashko, T. O. & Tochylin V. A. (Eds.). (2013). *Opportunities and warnings upon the consequences of implementation of the provisions of the Association Agreement between the EU and Ukraine* : scientific report. Kyiv: State Organization «Institute for Economics and Forecasting, Ukrainian National Academy of Sciences» (in Ukr.).
5. Reshota, O. A. (2012). *Internal market of the European Union and international economic integration*. Lviv: Lviv Regional Institute of State Management. (in Ukr.).
6. Berenda, S. V. (2012) *Evolution of economic integration in the states of Europe*. Kharkiv: Kharkiv National University named V. N. Karazin (in Ukr.).

7. Shnyrkov, A. I. (2007). Regularities of formation of the Free trade zones in the world economy and European Union. In L. V. Hubersky (Ed.), *Integration of Ukraine into the European legal, political and economic systems*. Kyiv: Publishing polygraph centre «Kyiv university» (in Ukr.).
8. *The Association agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European atomic energy community and their member States, on the other hand*. Retrieved from http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (in Ukr.).
9. *The letter of the Ministry of foreign Affairs of Ukraine from 30.11.2015*. Retrieved from <http://document.ua/shodo-timchasovogo-zastosuvannja-mizhnarodnogo-dogovoru-doc251721.html> (in Ukr.).
10. Burkinskyi, B. V. (Ed.). (2014). *Prospects of economic integration: vision of the scientific youth*. Odessa: Astroprint (in Ukr.).
11. Goncharenko, N. I. (2011). *International economic activity of EU countries and Ukraine in the context of economic liberalization*. Kharkiv: Ecograf (in Ukr.).
12. Bazhal, Y. M. etc. (Eds). (2012). *Convergence of economies of Ukraine and European Union: problems and prospects*. Kyiv: PULSARY (in Ukr.).
13. Barna, M. Y. (2015). *Transformation of the system of internal trade in Ukraine: monograph*. Lviv: Rastr-7 (in Ukr.).
14. *On external labor migration*. The Law of Ukraine from 05.11.2015 № 761-VIII. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/761-19>(in Ukr.).